

Η ΚΡΗΤΗ ΑΝΥΦΑΝΤΡΑ

Γίνε παιδί μου ανυφαντού και κάτσε στο πετάλι
να σε θωρεί που σ' αγαπά και να 'ρθει να σε πάρει.

Οι ανυφαντούδες, στα παλιά χρόνια. ήτανε γυναίκες νυκοκεράδες, τεχνίτρες ψιμμυθευτές και μερακλήνες. Ήτανε σβέρτες, νοητερές και τερτιπλίνες, γιατί ετούτη η δουλειά ήθελε «νου και κρασί» που λέγανε οι παλαιϊνοί. «Όποια θέλει να γεράσει αργαστήρι ν' αγοράσει» λέει μια παλιά παραμιά. Μεγάλη και υπομονετική η δουλειά τσ' ύφανσης. Τόσο στο να στέσεις το ανυφαντικό και να είναι όλα στην εντέλεια, όσο και για να κάτσεις ύστερα να φάνεις, να περαματίσεις ή να κεντήσεις. Πέρα απ' αυτό όμως, το ανυφαντικό ήτανε μια όμορφη διασκεδαστική δουλειά.

Το στέσιμο του αργαστηριού, δε γινότανε από μια γυναίκα. Ερχότανε οι πιο κατεχαρές, και οι πιο επίδεξες, του χωριού ή τση πόλης, μετρούσανε, ξαμώνανε, τεντώνανε το μίτο, μπελονιάζανε τα χτένια, ώσαμε που τα φέρνανε όλα στο ίσα ντως. Ύστερα εκάθιζε, με περφάνεια και καμάρι, η γυναίκα ή η κοπελιά κι εχτύπα το πετάλι, κι επέτα τη σαΐτα τζη. Κι ήφαινε τα υφαντά τζη, μαζί με τα όνειρα και τσι πεθύμιες απού 'χε σε μια εποχή που κι ο κάματος ακόμη ήταν γιορτή!

Αρχόντισσα καθόντανε η ανυφαντού στον ξύλινο και σκαλιστό αργαλειό τζη, κι ήτονε μέσα στο σπίτι τζη η κερά κι η αφέντρα, κι ήτονε όξω η δουλευταρού και η αγρότισσα. Γιατί όλες οι γυναίκες στα χωριά δουλεύανε σε όξω δουλειές και σα τσι τελειώνανε καθόντανε δα ύστερα στο αργαστήρι ντως, να φάνουνε τσι πετσέτες, τα σεντόνια ντως, τα χιράμια, τα παγκάλια, τσι χασιλαμάδες, τσι πατανίες, τσι πατητές, τσι κουρελούδες, τα πομεσόρουχα, τσι ποδιές...και τι δεν εφαινανε! Όλος ο ρουχισμός επέρνα από τα χρυσά ντως χέρια. Στο σπίτι ντως ήτονε και το εργοστάσιο και το μαγαζί. Από την παραγωγή στην κατανάλωση που λένε.

Οι μανάδες εμαθαίνανε τη τέχνη στσι θυγατέρες κι ετσά δεν εχάθηκε, γιατί η υφαντική τέχνη ήτανε μια σπουδαία και χρήσιμη τέχνη αφού κατασκεύαζε όλα τα είδη του ρουχισμού του κάθε σπιτιού. Ήτανε μια παράδοση από γενιά σε γενιά που γινότανε το μεράκι και η αγάπη για κάθε κοπελιά και γυναίκα. Ακόμη και το μικρό κοπελούδι ήθελε να μπαίνει στο αργαλειό και να μαθαίνει την τέχνη.

Από την εποχή του Ομήρου, η Πηνελόπη, μια αρχαία βασίλισσα, ήφαινε υπομονετικά στον αργαλειό τζη, κι από τότε μέχρι των ημερώ μας η τέχνη δεν εχάθηκε. Τ' αργαστήρια μπορεί να μπήκαν στο' αποθήκες λόγω βιομηχανοποίησης, αλλά πολλά βγήκανε πάλι στο φως και στσι κάμερες των νοητερών γυναικών. Βγήκανε, λόγω μιας μεγάλης προσπάθειας, ενός ωραίου κι αξιοθαύμαστου αγώνα που γίνεται τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια από το Πανεπιστήμιο των Ορέων με την Αποστολή «Πηνελόπη Γκάντι», και μιας μερακλίνας Κρητικιάς, μιας Ιέρειας της Υφαντικής Τέχνης. Η Βαρβάρα Τερζάκη Παλλήκαρη, ψυχή της αποστολής, και ως γνήσια Μινωήτισσα, καταγόμενη από τον Μηλοποταμο Ρεθύμνου, σκύβει με σεβασμό και αγάπη πάνω από τα παλιά υφαντά, ανοίγει κασέλες και μπαούλα, ταξιδεύει στην Κρήτη, στην Ελλάδα και σ' ολο τον κόσμο, παρακινεί γυναίκες και κοπελιές να μαθαίνουν από τσι παλιές μαεστρίνες την υφαντική και ξαναστένει τ' αργαλειά. Τόσο για απελευθέρωση και ψυχική γαλήνη των γυναικών, ειδικά σε ορεινά και απομονωμένα χωριά, όσο και για την πληρότητα στην οικιακή οικονομία και ένα όφελος οικονομικό στους καιρούς μας.

Πολλές φορές όταν γυρίζομε πίσω θωρούμε πιο ξεκάθαρα μπροστά, όταν τότε με λιγότερα μέσα οι γυναίκες μπορούσανε και δίδανε την αυτάρκεια στον οίκο τους.

Οι γυναίκες λοιπόν μπορούνε και σήμερα να την ξαναδώσουνε, μ'ένα αργαστήρι. Και την ξαναδώσανε αφού όλη η Ελλάδα αρχίζει να υφαίνει.

Κι είναι τόσο μεγάλη η σπουδαιότητα αυτής της αποστολής, που τελευταία διδάσκεται στα σχολεία μας η υφαντική τέχνη.

Η ιδέα «Πηνελόπη Γκάντι» του Πανεπιστημίου των Ορέων, ξεκινά από την Ομηρική Πηνελόπη και τον Ινδό οραματιστή ηγέτη και πρωτοπόρο του νήματος και της χειροτεχνίας Μαχάτμα Gandhi .Την εμπνέεται και την υιοθετεί η δική μας Βαρβάρα, μια Κρήσσα επιστημόνισσα, με εργατικότητα, πάθος, επιμονή και αφοσίωση που έκανε την έμπνευσή της ιερή αποστολή στην Ελλάδα και στον κόσμο! Την τέχνη του αργαστηριού η κ. Βαρβάρα, Τερζάκη ξεκίνησε να την αναβιώνει από την Κρήτη. Πέρασε απ' άκρα σ'άκρα από βουνό σε βουνό, από χωριά και πολιτείες.

Το δέντρο της υφαντικής που φύτεψε, μεγάλωσε, μεγαλώνει ανθίζει και καρπίζει! Χάρη στη μεγάλη αυτή προσπάθεια σήμερα η Ελλάδα όλη υφαίνει. Κι είναι ένας μεγάλος πλούτος για τον τόπο, μια άλλη πολιτισμική κληρονομιά που αφήνεται, είναι μγιστο εθνικό απόθεμα.

Σπουδαίο έργο και θαυμαστό είναι το κάθε υφαντό, με τα χρώματα, τα ζόμπλια, και τα σχήματα που βαστούν στους αιώνες, κι εκείνη που το υφαίνει βάνει όλη τη φαντασία, την αγάπη το μεράκι και την εργατικότητά της.

Όποια δεν εκάτεχε να φαίνει τα παλιά χρόνια δεν ήτονε προκομένη, δεν ήτονε νοικοκερά. Γι' αυτό, όλες οι κοπελιές στον ευλογημένο τόπο μας κατέχανε από υφαντική και όχι μόνο. Βάφανε μοναχές τως τα νήματα, φυτεύανε το λινάρι, ή το μπαμπάκι, σάζανε το μετάξι. Εργασία και ομορφιά μαζί με του έρωντα τα νάζα! Συχνά πυκνά περνοδιαβαίνανε οι νεαροί από τσι γειτονιές ν'ακούσουνε τση κοπελιάς το πετάλι και να τη δούνε σκias από το παραθυράκι, να τση πιάσουνε μια κουβέντα. Κι αν ήθελε κιανείς να ερωτευτεί ανυφαντού, δεν ελείπανε οι μαντινιάδες και οι καντάδες:

*Χαράς τση το τση μάνας σου που σ'έμαθε να φαίνεις
Κι όντε κτυπάς το πέταλο το νού τ' ανθρώπου παίρνεις.
Μαλαματένιο τ' αργαλειό και φίλντισι το κτένι
Και μια κοπέλα λυγερή που τραγουδά και φαίνει.*

*Τιμή μεγάλη και τρανή που 'ν' αργαλειός στο σπίτι,
Το κάθε δόντι του κτενιού αζίζει μαργαρίτη.*

*Χτύπα τα πέταλα γερά και κάμε τα προουκιά σου
Σφιχτό για νάναι το πανί νάχεις την ζεστασιά του.*

*Πώς ρέγομαι τον αργαλειό κι όντε κτυπά το κτένι
Και μια κοπέλα όμορφη να τραγουδά, να 'φαίνει.*

*Το κέντημα 'ναι γλέντισμα κι η ρόκα 'ναι σεργιάνι
Και ο παντέρμος αργαλειός είναι σκλαβιά μεγάλη.*

*Όλη 'ναι η θάλασσα αργαλειός Κι η Κρήτη κάθεσαι κι υφαίνει.
Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ*

**Άννα Τακάκη Μαρκάκη, ποιήτρια, συγγραφέας,
30 Ιανουαρίου 2020**